

Obr. 58. Lednice. Státní zámek Lednice, zámecké zahradnictví. Lokalizace zkoumaných sond. Autor Archaia Brno z. ú.

Fig. 58. Lednice. State Chateau Lednice, chateau's garden shop. Location of test pits. Author Archaia Brno.

k níže položené nivě řeky Dyje a byl uměle dorovnávan v 2. polovině 20. století. Sonda S4/2024 v jižní části zahradnictví doložila, že archeologické terény se zde nacházejí již bezprostředně pod dnešním povrchem. Nejstarší zjištěnou aktivitou byl relikt pece s předpecní jámou. Pec měla minimálně dvě fáze a snad ji můžeme považovat za potravinářskou. Dle nálezů ze zasypu pece ji lze datovat do 13. století, zřejmě již do jeho první poloviny. Mladší stopy lidské aktivity v podobě jam a jedné podezdívky pak spadají až do novověku, převážně do 19. století. V sondě S5/2023 byla bezprostředně pod drnem zachycena cihelná dlažba, patrně z 19. století; níže pak sloupová jáma z 15. století. Ostatní nálezy jsou pravěkého stáří. Poslední sonda S6/2023 doložila existenci zdi, snad náležející historickému provozu zahradnictví (relikt skleníku, pařeniště?) s příslušně starými nálezy z 19. století.

Je obecně známým faktem, že v poslední čtvrtině 19. století nechal Jan Josef II. z Lichtenštejnu vykoupit velkou část původního jádra vesnice Lednice pro rozšíření zahrady (Novák 2004, 434). Provedené archeologické výzkumy doložily relikty po této vesnici existující od 13. do 19. století. Následné zachycené aktivity již souvisejí s provozem zámeckého zahradnictví, které bylo umístěno do rohu nově vzniklé zahrady.

Literatura

Novák, Z. 2004: Zámecká zahrada. In: E. Kordiovský a kol.: *Městečko Lednice*. Knižnice Jižní Moravy 34. Lednice: Muzejní a vlastivědná společnost, 416–437.

Summary

An archaeological test pitting conducted in Lednice (Lednice na Moravě cadastral area, Břeclav District) revealed remnants of a demolished part of the village dating from the 13th to the 19th centuries (Fig. 58). Activities related to the chateau's gardening in the 19th century were also documented.

Miroslav Dejmal

Lešany (k. ú. Lešany u Prostějova, okr. Prostějov)

Intravilán obce, parc. č. 297/3, 297/4, 297/11, 297/12.

Mladohradištní období (RS4). Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o.

Lokalizace: S-JTSK: -564517.57, -1130422.42

Od února 2022 do ledna 2023 probíhal záchranný archeologický výzkum realizovaný prostějovským pracovištěm Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., v souvislosti s výstavbou souboru osmi rodinných domů a k nim příslušejících inženýrských sítí v Lešanech, okr. Prostějov. Byly odkryty, prozkoumány a zdokumentovány celkem tři desítky terénních archeologických situací (obr. 59). Ty poukazují na opakované osídlení stavbou dotčeného místa, a to již od 6. tisíciletí před

Obr. 59. Lešany. Archeologické situace na ploše jednoho z budoucích rodinných domů. Foto M. Popelka.

Fig. 59. Lešany. Archaeological contexts at the construction site of one of the houses. Photo by M. Popelka.

Obr. 60. Lešany. Raně středověké potravinové (chlebové) pece. Foto P. Fojtík.

Fig. 60. Lešany. Early medieval (bread) ovens. Photo by P. Fojtík.

naším letopočtem, což dokládají stopy sídlištních aktivit kultury s lineární keramikou (Fojtík 2023b, 186, obr. 22). Atraktivním objevem je osamocený hrob náležející lidu kultury se šňůrovou keramikou (Fojtík 2023a). Dalšími osadníky zde byli nositelé mohylové kultury střední doby bronzové (Fojtík 2023b, 210, obr. 13).

Především však byla zachycena raně středověká osada rozložená v této části lešanského katastru v pokročilé době hradištní, konkrétně od závěru 11. století do přelomu 12. a 13. století. Šlo tak nejen o vesnici z časů první písemné zmínky (obec Lešany/Lesan je prvně písemně zmiňována již kolem roku 1200, a to na falzu z počátku 14. století (CDB; přehledně viz Hosák, Šrámek 1970, 502), ale o sídliště, které výše zmíněný listinný záznam předchází o téměř celá dvě století. Záchraný archeologický výzkum zde odkryl řadu terénních situací odrážejících život na této lokalitě. Jedná se nejen o obydlí – zemnice a k nim náležející stavby hospodářského charakteru, ale i velké obilné zásobní jámy (obilná síla), pozůstatky plotů a palisád nebo

dokonce o dvojici potravinářských (chlebových) pecí (obr. 60). V hmotných nálezech dominují početné soubory keramiky (obr. 61) a zvířecích kostí, nechybí však ani artefakty vyrobené z kovu (obr. 62) – železné předměty jako rukojeť vědra, klíč k zámku, nůž, ocílka, pilník, část ostruhy nebo šperky z bronzu zastoupené třemi tzv. esovitými záušnicemi (tj. ozdobami v úsecích dívek a žen). Cenným drobným nálezem je rovněž prsten vyrobený ze zeleného skla.

Zajímavý je také zánik zkoumané osady „obyvatel mezi lesy usazených“ („Lešañáků“ nebo jinak i „Lešañů“; odtud etymologický výklad místního jména obce, viz Kopečný 1985, 26–27). Zdá se, že byla cíleně opuštěna někdy v 1. polovině 13. století a přemístěna v rámci dnešního lešanského katastru o cca 200 m k severozápadu, tedy do prostoru dnešní návsi (viz Fojtík 2002, 65–66). Z dochovaných historických záznamů (přehledně Doležel 2008, 489–496) jsme podrobněji zpravení o existenci rodu pánů z Lešan (s rodovým erbem „lišky ve skoku“). Jak samotné jméno napovídá, po jistý čas byly Lešany zřejmě i ústředím jejich majetkově-správních držav, která za Alberta z Lešan, tedy někdy v poslední čtvrtině 13. století, dosahovala svým značným územím na západě až na vrcholový hřbet Dražanské vrchoviny. Dočteme se též o sporech způsobených rozšiřováním jeho panství a s tím spojenou lokací vesnic nových, ale i překládání těch existujících na jiná místa. Podobným dějinným událostem by nasvědčovaly i výsledky realizovaného terénního výzkumu.

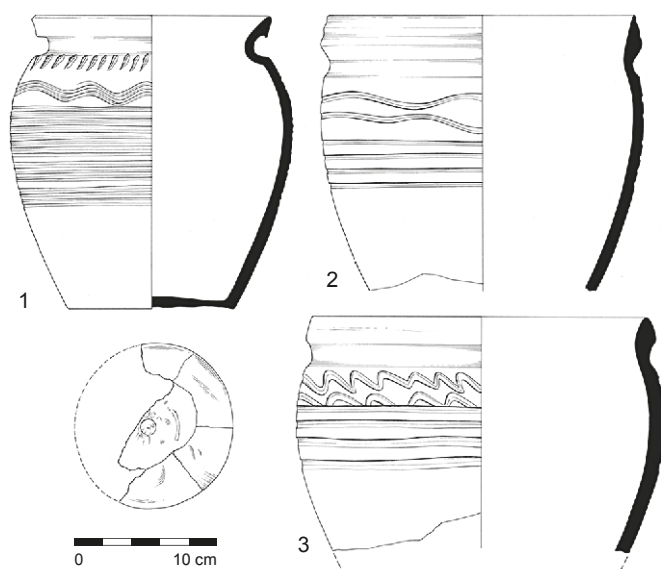
Literatura

- CDB: *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* I. Ed. G. Friedrich, Pragae 1904–1907.
- Doležel, J. 2008: Městisko: zaniklá městská lokace 13. století na Prostějovsku. *Archeologické rozhledy* LX(3), 459–508.
- Fojtík, P. 2002: Pravěké a raně středověké osídlení katastru obce Lešany (okr. Prostějov). *Střední Morava* 15, 55–84.
- Fojtík, P. 2023a: Lešany (k. ú. Lešany u Prostějova, okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 64(1), 232–233.
- Fojtík, P. 2023b: Lešany (k. ú. Lešany u Prostějova, okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 64(1), 186, 210.
- Hosák, L., Šrámek, R. 1970: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku* I. A–L. Praha: Academia.
- Kopečný, F. 1985: *Jména obcí a osad prostějovského okresu*. Studie Muzea Prostějovska v Prostějově. Prostějov: Muzeum Prostějovska.

Summary

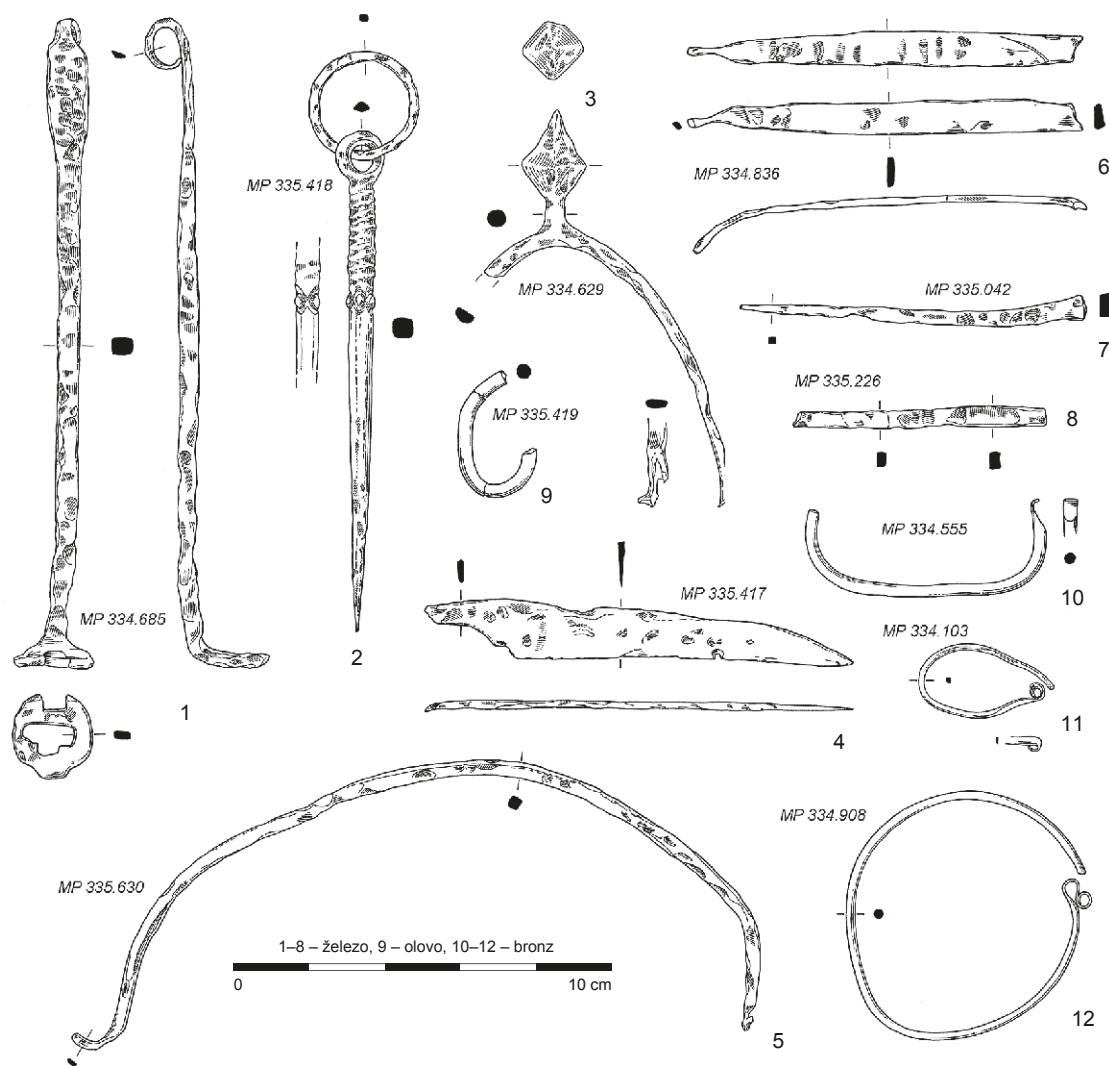
A rescue archaeological excavation conducted in connection with the construction of a complex of eight family houses and the adjacent utility infrastructure in Lešany (Lešany u Prostějova cadastral area, Prostějov District) from February 2022 to January 2023 uncovered part of an early medieval settlement (Fig. 59, 60). Numerous assemblages of artefacts, including ceramics (Fig. 61) and animal bones, as well as metal (Fig. 62) and glass objects, date this settlement to the late 11th to the turn of the 12th and 13th centuries. It appears that the site was intentionally abandoned sometime in the first half of the 13th century, and the settlement, which predates its first written sources by nearly two centuries, was relocated approximately 200 m to the northwest within the current Lešany cadastral area, to the location of the present-day village. Given the unprecedented intensity of early and high medieval occupation in Lešany, supported by the presence of the noble family of the Lords of Lešany, we can consider this settlement a key centre in the ongoing colonisation of the Dražanská vrchovina Hills.

Pavel Fojtík

Obr. 61. Lešany. Mladohradištní keramika z výplně objektu K 522. Kresba J. Molčíkové.

Fig. 61. Lešany. Late Hillfort period pottery from the backfill of Feature K 522. Drawing by J. Molčíková.

Obr. 62. Lešany. Kovové předměty nalezené v areálu raně středověké osady. Kresba J. Molčíkové.

Fig. 62. Lešany. Metal artefacts from the early medieval settlement. Drawing by J. Molčíková.

Litovel (okr. Olomouc)

Ul. Vítězná, parc. č. 341/2, 317.

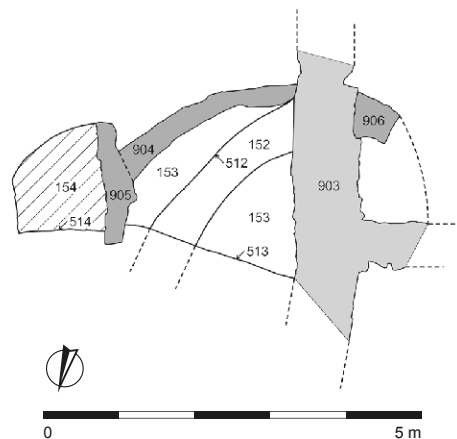
Pozdní středověk, novověk, industriální období. Hrnčířské pracoviště, předměstí. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84: 49.7058714N, 17.0765200E

Během výstavby parkoviště na ulici Vítězná byl ve dnech 13. 7. až 8. 8. 2023 realizován záchranný archeologický výzkum, který byl z dominantní části prováděn formou dohledu. Na dotčené parcele stál nejpozději od poloviny 19. století zděný dům, který sloužil po značnou část 20. století jako hostinec. Zbořen byl někdy v průběhu 70. až 80. let 20. století. Od té doby zůstala plocha trvale nezastavěná.

S ohledem na již v minulosti dokumentované situace v blízkém okolí (Faltýnek 2013; Faltýnek, Šlézar 2013, 220) bylo na místě stavby možné předpokládat spíše záležitosti novověkého až recentního charakteru v podobě druhotně porušeného terénu či stavebního odpadu. Souběžně se stavebními pracemi probíhal intenzivní dohled, během kterého byla zaznamenána místa s koncentrací defektního novověkého litovelského keramického zboží. To muselo pocházet z hrnčířských dílen, které lze hledat na litovelském Starém Městě, někde v prostoru dnešní ulice Hrnčířská. Odkryty byly také kamenné základy domu, který se na parcele původně nacházel.

V samotném závěru výkopových prací se po strojní skrývce bagrem projevila na dně stavební jámy výrazná koncentrace do červena vypálené mazanice, mezi kterou bylo možné identifikovat množství zlomků keramiky zbarvené do světlých a červených odstínů. Po začištění povrchu nabyla koncentrace vejčitého

Obr. 63. Litovel. Zjednodušený půdorys pece a předpecní jámy po začištění povrchu. Kresba J. Novák, J. Grégr.

Fig. 63. Litovel. Simplified plan of the kiln with a stoke pit after the surface was cleaned back. Drawing by J. Novák, J. Grégr.